

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БӘСЕКЕЛЕСТІКТІ ҚОРҒАУ ЖӘНЕ
ДАМУ АГЕНТТІГІ

АГЕНТСТВО ПО ЗАЩИТЕ
И РАЗВИТИЮ КОНКУРЕНЦИИ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

010000, Нұр-Сұлтан қаласы,
Мәңгілік ел даңғылы, 8
7- кіреберіс, «Министрліктер үйі»
тел.: +7 (7172) 74 34 01, 74 96 64

010000, город Нур-Султан, проспект Мангилик ел, 8
7-подъезд, «Дом Министерств»
тел.: +7 (7172) 74 34 01, 74 96 64

№

Қазақстан Республикасы
Парламенті Мәжілісінің
депутаты
А.М. Жамаловқа

2021 жылғы 16 маусымдағы №ДЗ-209

Құрметті Аманжан Макәрімұлы!

Қазақстан Республикасының Бәсекелестікті қорғау және дамыту агенттігі (бұдан әрі – *Агенттік*) жоғарыда аталған депутаттық сұранысыңыз бойынша, келесіні хабарлайды.

1. Жыл басынан бері әлеуметтік маңызы бар азық – түлік тауарлары (бұдан әрі – *ӘМАТ*) бағасының өсуі **7,5%**-ды құрады (2020 жылдың ұқсас кезеңінде бағаның өсуі 5,6% - ды құрады). Ағымдағы жылдың бірінші жартыжылдығында негізгі өсім 5 позиция бойынша байқалады: жеміс-көкөніс өнімдері (*сәбіз, картоп*); күнбағыс майы, құмшекер, қарақұмық жармасы, тауық жұмыртқасы. Соңғы екі айда жеміс-көкөніс өнімдеріне бағаның өсуі байқалады: картоп – 69,1%, сәбіз – 73,4%.

Көрсетілген тауар нарықтарында бірқатар жағдайлар баға белгілеуге айтарлықтай әсер етті:

- **жұмыртқа** өндіру нарығында. Бұл құстардың өліміне байланысты 2020 жылы өндірістің қысқаруы (2,6 миллион төсеу тауықтар). Азықтың қымбаттауы (оның ішінде жемдік астық). Жұмыртқа құнын арзандатуға ақшаның уақтылы бөлінбеуі (күнтізбелік жылдың соңында). Жұмыртқа өндірісіне берілетін **субсидияны 50%-ға** қысқарту. Нәтижесінде **34** ірі құс фабрикасының ішінен **5** өндірушісі өз қызметін тоқтатты;

- **қарақұмық** өндіру нарығында. Қарақұмық өндірісінің 11%-ға төмендеуі (2020 жылын 2019 жылмен салыстырғанда). Қарақұмықтың егіс алаңдарын 99 245,4 гектардан 57 917,6 гектарға дейін (2020 жылын 2018 жылмен салыстырғанда) немесе 41,6% қысқартылды (*Ұлттық статистика бюросының мәліметтері бойынша*);

- **қант** өндіру нарығында. Өндірістің 30%-ға қысқаруы, импорттың жоғары үлесі - 66%-ға (2020 жылын 2019 жылмен салыстырғанда). Қызылшаның егіс алқаптарын 17 мың гектардан 15,2 мың гектарға дейін қысқартылды (2020 жылын 2018 жылмен салыстырғанда). Ресей және Беларусь өндірушілерінің

жеткізушілерінде бағаның өсуі (*Ұлттық статистика бюросының мәліметтері бойынша*);

- **күнбағыс майын** өндіру нарығында. Шикізатты сатып алу бағасын көтеру. Импорттың жоғары үлесі - 30%;

- **жеміс-көкөніс өнімдері** нарығында. Астықты сақтау үшін жеткілікті, қазіргі заманғы қуаттардың болмауы және тиісінше қорлардың сарқылуына байланысты маусым айында бағаның жыл сайын өсуі.

Анықтама: картоп нарығының теңгеріміне сәйкес 2019 жылы өндіріс - 3,9 млн.тоннаны, 2020 жылы - 4 млн. тоннаны құрады. Ішкі нарықтың қамтамасыз етілуі - 100%.

Бұдан басқа, ЭМАТ бағасының өсу факторларының бірі импортқа тәуелділік болып табылады. Жекелеген әлеуметтік маңызы бар азық-түлік тауарлары қажеттілігінің көлемі импорт есебінен жабылады. Бұл ретте шетелде азық-түлік бағасының әлемдік өсуі 30%-дан асты (*2020 жылғы сәуір - 2021 жылғы сәуір кезеңіндегі ФАО азық-түлік бағаларының индексі*).

Алайда, тек дайын өнім ғана емес, сондай-ақ шикізат, жемшөп импортталады. Импорттық шикізаттың бағасы да өсті, мысалы, күнбағыс үшін 2 есе.

Жоғарыда айтылғандардан көрініп отырғандай, бағаның өсуіне әсер ететін себептердің көпшілігі салалық сипатқа ие, сондай-ақ сыртқы нарықтардағы жағдайға байланысты.

2. Дегенмен, Агенттік бағаны көтерудің бірқатар объективті экономикалық факторларына қарамастан, монополияға қарсы ден қою шараларының кешенін қабылдады.

2021 жылдың басынан бастап нарық субъектілерінің атына бұзушылық белгілерінің болуы туралы **50** хабарлама жіберілді, оның ішінде 19 – жұмыртқа бойынша, 11 – күнбағыс майы бойынша, 11 – қант бойынша, 4 – қарақұмық бойынша, 2 – сүт өнімдері бойынша, 2 – тауық еті бойынша, 1 – рожки бойынша.

Сондай-ақ, **77** ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілермен ашық баға белгілеуді қамтамасыз етуге бағытталған монополияға қарсы комплаенс жасалды.

Шығарылған **50** хабарламаны орындау үшін **49** тауық жұмыртқасын, қант пен қарақұмық жармасын өндірушілер мен көтерме жеткізушілер бағаның **5-тен 10%-ға дейін** төмендегенін мәлімдеді.

Нәтижесінде, егер 2021 жылдың басынан бастап Азық-түлік тауарларына бағаның апта сайынғы өсуі бұрын **0,5%** - ды құраса, ағымдағы жылғы наурыздан бастап нарық субъектілеріне хабарламалар жіберілгеннен кейін **бағаның өсу серпіні 0-0,2%** - ға дейін төмендеді. Мұндай нәтижеге көбінесе «жұмсақ құқық! құралдарын қолдану арқасында қол жеткізілді. Оларға қысқа мерзімде тиімділігін дәлелдеген нарық субъектілеріне жіберілген хабарламалар жатады-бағалар 1-2 апта ішінде төмендеді. Бағаның тез өсуі жағдайында қатаң антитрестік қарсы шараларды қолдану, яғни сот процестерімен бірге 10-12 айға созылатын тергеулерге шығу күтілетін нәтиже бермейді.

Алайда, қазіргі уақытта, ағымдағы жылғы маусымнан бастап бағаның апта сайынғы өсу серпіні жеміс-көкөніс өнімдеріне, күнбағыс майы салдарына байланысты тағы да 0,5-0,6%-ды құрайды.

Қазақстан Республикасы Кәсіпкерлік кодексінің 170-бабы 2-тармағының б) тармақшасына сәйкес, егер нарық субъектілерінің тиісті тауар нарығындағы жиынтық үлесі 35 және одан да көп %-ды құраса, нарық субъектілеріне бәсекелестікке қарсы келісілген іс-әрекеттер қолданылады. Бұл ретте тиісті тауар нарығындағы бір нарық субъектісі үлесінің ең төменгі шамасы 5 және одан да көп %-ды құрауға тиіс.

Бұл нормалар нарыққа қатысушылардың мұндай үстемдігі жоқ жеміс-көкөніс өнімдері нарықтарында монополияға қарсы шаралардың қолданылуын болдырмайды.

Сауда желілері мен өзге де делдалдарды қоса алғанда, көтерме-бөлшек сауда буынының маржиналдылығына келетін болсақ, «Сауда қызметін реттеу туралы» Заңына сәйкес ӘМАТ-та жергілікті атқарушы органдар бақылайтын 15% мөлшеріндегі үстеменің ең жоғары мөлшері қолданылады.

3. Жалпы, ӘМАТ тауар нарықтарын талдау көрсеткендей, бағаның өсуінің негізгі себептері объективті экономикалық және өзге де факторлар болып табылады. Бұл ӘМАТ-тың 19 позициясының 9-ы бойынша импортқа тәуелділіктің жоғары үлесі, шикізат пен жемге импортқа тәуелділік, АӨК субсидиялаудың қолданыстағы тетігінің тиімсіздігі мен ашық еместігі, ӘМАТ нарығының жалпы көлемімен салыстырғанда сауда желілері мен тұрақтандыру қорлары үшін айналым қаражатын қолдану шеңберінде бөлінетін қаражаттың елеусіз көлемі, жеміс-көкөніс өнімдерін сақтау және шикізатты қайта өңдеу қуаттарының тапшылығы және т.б.

Осыны ескере отырып, монополияға қарсы орган ӘМАТ-қа бағаларды тұрақтандыру жөніндегі Үкіметтің Жол картасына тауар нарықтарын дамыту, қанықтыру жөніндегі шаралар кешенін енгізді. Бұл егіс алаңдарын ұлғайту және импортқа тәуелді тауар нарықтарын субсидиялау, субсидиялаудың тұрақтылығын қамтамасыз ету, субсидиялауға арналған өтінімдерді қарау мен қанағаттандырудың ашықтығын арттыру, өңірлердің қажеттілігін ескере отырып, сауда-логистикалық инфрақұрылым объектілерін (көкөніс қоймаларын, жылыжай кешендерін) ұлғайту, қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді тежеу шараларын уақтылы қабылдау мақсатында өндіріс пен тұтыну теңгерімдерін және бағаларды болжау тетігін жүргізу.

Осылайша, қабылданған шаралар баға өсімінің экспоненциалды трендін құлатуға және ӘМАТ-дағы жағдайды тұрақтандыруға мүмкіндік берді.

**Құрметпен,
Төраға**

С. Жұманғарин

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БӘСЕКЕЛЕСТІКТІ ҚОРҒАУ ЖӘНЕ
ДАМУ АГЕНТТІГІ

АГЕНТСТВО ПО ЗАЩИТЕ
И РАЗВИТИЮ КОНКУРЕНЦИИ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

010000, Нур-Сұлтан қаласы,
Мәңгілік ел даңғылы, 8
7- кіреберіс, «Министрліктер үйі»
тел.: +7 (7172) 74 34 01, 74 96 64

010000, город Нур-Султан, проспект Мангилик ел, 8
7-подъезд, «Дом Министерств»
тел.: +7 (7172) 74 34 01, 74 96 64

№ _____

Депутату
Мажиліса Парламента
Республики Казахстан
Жамалову А.М.

На запрос № ДЗ-209 от 16 июня 2021 года

Уважаемый Аманжан Макаринович!

Агентство по защите и развитию конкуренции Республики Казахстан (далее – Агентство), рассмотрев вышеуказанный депутатский запрос, сообщает следующее.

1. С начала года рост цен на социально значимые продовольственные товары (далее – СЗПТ) составил **7,5%** (за аналогичный период 2020 года рост цен составил 5,6%). Основной рост в первом полугодии т.г. отмечается по 5 позициям: плодоовощная продукция (морковь, картофель); масло подсолнечное; сахар-песок; крупа гречневая, яйца куриные. За последние два месяца опережающий рост цен наблюдается на плодоовощную продукцию: картофель – 69,1%, морковь – 73,4%.

На указанных товарных рынках ряд обстоятельств очень серьезно повлияли на ценообразование:

- на рынке производства **яиц**. Это сокращение производства в 2020 году из-за падежа птиц (2,6 млн кур несушек). Удорожание кормов (в том числе фуражного зерна). Несвоевременное выделение денег на удешевление стоимости яиц (в конце календарного года). Сокращение на **50% субсидий** на производство яиц. В итоге из **34** крупных птицефабрик приостановили деятельность **5** производителей;

- на рынке производства **гречневой крупы**. Снижение производства гречихи на 11% (в 2020 г. в сравнении с 2019 г.). Сокращение посевных площадей гречихи с 99 245,4 гектаров до 57 917,6 гектаров (в 2020 г. в сравнении с 2018 г.) или на 41,6% (согласно данным Бюро национальной статистики);

- на рынке производства **сахара**. Сокращение производства на 30%, высокая доля импорта - 66% (в 2020 г. в сравнении с 2019 г.). Сокращение посевных площадей сахарной свеклы с 17 тыс. гектаров до 15,2 тыс. гектаров (в 2020 г. в

сравнении с 2018 г.). Повышение цен у поставщиков российских и белорусских производителей;

- на рынке производства **подсолнечного масла**. Повышение закупочных цен на сырье. Высокая доля импорта - 30%;

- на рынках **плодоовощной продукции**. Отсутствие достаточных, современных мощностей для хранения урожая и, соответственно, ежегодное повышение цен в июне в связи с исчерпанием запасов.

Справочно: согласно балансу рынка картофеля, производство в 2019 г. составило - 3,9 млн. тонн, в 2020 г. - 4 млн. тонн. Обеспеченность внутреннего рынка - 100%.

Кроме того, одним из факторов повышения цен на СЗПТ является импортозависимость. Объем потребности отдельных социально значимых продовольственных товаров покрывается за счет импорта. При этом, мировой рост цен на продовольствие за рубежом превысил 30% (индекс продовольственных цен ФАО за период апрель 2020г. - апрель 2021г.).

Однако, импортируется не только готовая продукция, но и сырье, корма. Цены на импортное сырье также выросли, к примеру, на подсолнечник, в 2 раза.

Как видно из вышесказанного, большинство причин, влияющих на рост цен, носит отраслевой характер, а также связано с ситуацией на внешних рынках.

2. Тем не менее Агентством, несмотря на ряд объективных экономических факторов повышения цен, принят комплекс мер антимонопольного реагирования.

С начала 2021 года в адрес субъектов рынка направлено **50** уведомлений о наличии признаков нарушения, из них 19 – по яйцам, 11 – по подсолнечному маслу, 11 – по сахару, 4 – по гречке, 2 – по молочной продукции, 2 – по мясу птицы, 1 – по рожкам.

Также с **77** сельхозтоваропроизводителями заключены антимонопольные комплаенсы, направленные на обеспечение прозрачного ценообразования.

Во исполнение вынесенных **50** уведомлений, **49** производителей и оптовых поставщиков куриных яиц, сахара и крупы гречневой заявили о снижении цен **от 5 до 10%**.

В результате, если еженедельный рост цен на продовольственные товары с начала 2021 года ранее составлял **0,5%**, то, начиная с марта т.г., после направления субъектам рынка уведомлений, **динамика роста цен снизилась до 0-0,2 %**. И такого результата удалось достичь во многом именно благодаря применению инструментов «мягкого права». К ним относятся уведомления, направленные субъектам рынка, которые доказали свою эффективность в кратчайшие сроки – цены снизились за 1-2 недели. В условиях быстрого роста цен применение жестких антитрастовых мер, то есть выхода на расследования, которые вместе с судебными разбирательствами занимают до 10-12 месяцев, не дало бы ожидаемых результатов.

Однако в настоящее время, с июня т.г., динамика еженедельного роста цен вновь составляет 0,5-0,6% из-за плодоовощной продукции, подсолнечного масла.

В соответствии с подпунктом б) пункта 2 статьи 170 Предпринимательского кодекса Республики Казахстан, к субъектам рынка применяются антиконкурентные согласованные действия, если совокупная доля субъектов рынка на соответствующем товарном рынке составляет 35 и более %. При этом минимальная величина доли одного субъекта рынка на соответствующем товарном рынке должна составлять 5 и %.

Эти нормы исключают применение антимонопольных мер на рынках плодоовощной продукции, где отсутствует такое доминирование участников рынков.

Что касается маржинальности оптового-розничного звена, включая торговые сети и прочих посредников, то, согласно Закону «О регулировании торговой деятельности», на СЗПТ действует максимальный размер надбавки в размере 15%, контролируемый местными исполнительными органами.

3. В целом, как показывает анализ товарных рынков СЗПТ, основными причинами роста цен являются объективные экономические и иные факторы. Это высокая доля импортозависимости по 9 из 19 позициям СЗПТ, в сырье и кормах, неэффективность и непрозрачность действующего механизма субсидирования АПК, незначительные объемы средств, выделяемых в рамках применения оборотных средств для торговых сетей и стабилизационных фондов по сравнению с общим объемом рынка СЗПТ, дефицит мощностей по хранению плодоовощной продукции и переработки сырья и пр.

Учитывая это, антимонопольный орган включил в Дорожную карту Правительства по стабилизации цен на СЗПТ комплекс мер по развитию, насыщению товарных рынков. Это увеличение посевных площадей и субсидирования импортозависимых товарных рынков, обеспечение стабильности субсидирования, повышение прозрачности рассмотрения и удовлетворения заявок на субсидирование, увеличение объектов торгово-логистической инфраструктуры (овощехранилищ, тепличных комплексов) с учетом потребности регионов, ведение балансов производства и потребления и механизма прогнозирования цен с целью своевременного принятия краткосрочных и долгосрочных сдерживающих мер.

Таким образом, принятые меры позволили сбить экспоненциальный тренд повышения цены и стабилизировать ситуацию на СЗПТ.

**С уважением,
Председатель**

С. Жумангарин

 С. Әбдікәрім
 8(7172)75-04-65